

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50	□	□	□	□
Voor Oost-Indië en het Buitenland	4.—				
Afzonderlijke nummers	0.05				

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	0.12 1/2
„ „ „ 1000 „	0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □

□ Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
 Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland en hier ginds.
 Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
 Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
 Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De Troonrede. — Perskroniek. — Jaarverslag der Indische Vereeniging „Oost en West”. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indië. — Feuilleton. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Oost- en West-Indisch Litteratuur overzicht. — Leeszaal. — Officiële Berichten. — Ingezonden. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Wij ontvingen van den schrijver een exemplaar der brochure:
 Is reorganisatie van de school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden nogmaals noodig?
 door H. F. Roll, Oost-Ind. ambtenaar met verlof, laatstelijk Directeur dier school.
 Aan den geveer werd de dank der Vereeniging overgebracht.

II. De heer G. B. J. van Heuven, Oost-Indisch ambtenaar met verlof, heeft de tusschenkomst ingeroepen van de Nederlandsche pers voor eene aansporing tot het verleenen van hulp aan de slachtoffers van de ontzettende ramp, die het dorp Kaliwoengoe in de afdeeling Loemadjang van de residentie Pasoeroean, op Java, getroffen heeft.
 Met volle sympathie hebben wij van het ingezonden schrijven, ook in het Koloniaal Weekblad van de vorige week, kennis genomen, zijnde dit de uiting van een edelmoedige, voor land en volk van Indië warm voelend gemoed. Die oproeping is gebleken, niet te vergeefs te zijn geweest, reeds werd door onzen penningmeester, den heer Harting (bureau Heulstraat no. 17) aan verschillende bijdragen ontvangen: f 256.50.
 Met den heer van Heuven en onzen vertegenwoordiger in Indië zullen wij overleggen, hoe de ingezamelde gelden het best aan hunne bestemming zullen beantwoorden.
 Wij mogen deze gelegenheid niet laten voorbijgaan om andermaal de aandacht te vestigen op het door de vereeniging „Oost en West” gesticht fonds tot ondersteuning in gevallen als het genoemde. Met onzen vertegenwoordiger te Batavia kwamen wij overeen, dat door hem in dergelijke gevallen dadelijk het initiatief dat mocht blijken noodig te zijn zou genomen

worden, om namens de Vereeniging „Oost en West” een inschrijving open te stellen. Ons fonds laat op het oogenblik niet toe onzerzijds anders dan met een zeer gering bedrag de inschrijving te openen, maar wij meenen te mogen vertrouwen op den weldadigheidszin van de Nederlanders voor de door rampen of het noodlot getroffen ingezetenen van Nederlandsch-Indië. (Zie ook onder O.-I. Mail).
 Wij zijn den heer van Heuven erkentelijk voor, dat hij bij de verwezenlijking van zijne goede bedoeling indachtig is geweest aan het streven der vereeniging „Oost en West.”

III. Met leedwezen vernamen wij het overlijden van den heer J. H. B. Oomen, lid van de voorloopige commissie voor het Informatiebureau onzer vereeniging.

In de meeste dagbladen stond het volgende bericht:
J. H. B. Oomen †.
 De heer J. H. B. Oomen, gepens. assistent-resident, wiens overlijden uit Neuenahr werd gemeld, werd in 1876 op 21-jarigen leeftijd ter beschikking van den Gouv.-Generaal gesteld om te worden geplaatst als ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur in N. O.-Indië. Na de verschillende controleursrangten te hebben doorlopen, was hij achtereenvolgens assistent-resident in verschillende streken van Java, laatstelijk te Krawang, waarna hij in 1906 eervol uit 's lands dienst trad.
 De heer Oomen was officier in de Oranje Nassau-orde.
 In 1894, toen hij reeds de betrekking van assistent-resident bekleedde, werd hij tijdelijk toegevoegd aan het lid van den Raad van Ned.-Indië, den heer J. Mullermeister, in het belang eener spoedige uitvoering der aan dezen door de Regeering gedane opdracht tot het instellen van een onderzoek nopens de wenschelijkheid en uitvoerbaarheid van eene reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madura, met uitzondering der Vorstenlanden.

IV. In de vergadering van het Dagelijksch Bestuur van 13 September j.l., is de datum voor de Hoofdbestuurvergadering in de maand October te houden, (al. 1 art. 7 H. R.) vastgesteld op Zaterdag 30 October 1909, des namiddags ten 2 1/2 ure, Heulstraat 17, den Haag.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. Een boekje over „Onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn”, door J. H. en H. B.
 Prijs 1 ex. à f 0.10.
 Prijs 50 ex. à f 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à f 2.20, plus f 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven, door den heer T. J. Bezemer.
 Prijs 1 ex. à f 0.05.
 Prijs 50 ex. à f 2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à f 1.55, plus f 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding.
 Prijs 1 ex. à f 0.15 en de Nederlandsche Staatscourant 1909 no. 75 à f 0.10 (oproeping artsen).
 d. Het Jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908 à f 0.25.
 e. De werkring van den Controleur op Java, door J. H. Eijken, à f 0.40.
 f. De Koninklijke besluiten betreffende opleiding voor militaire apothekers.
 g. idem oproeping van aspirant-ingenieurs, doctoren in de rechtswetenschap, veeartsen, opzichters bij den Waterstaat in N.-I.

Opgave der ingekomen gaven ten behoeve der noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang tot en met 18 September 1909.

Namen.	Woonplaats.	Bedrag	Gestort den
N. N.	Rotterdam	1.—	16 September 1909.
Br. m. v. T. v. S.	Zwolle	10.—	
Mej. M. M. H.	Doorn	10.—	
Mevr. W. W.	Lunteren	10.—	
J. de K.	Breda	2.—	
B. J. G. B.	Amsterdam	5.—	
N. O.	Vucht	2.—	
M. M.	's Gravenhage	2.50	
W. A. A.	Velp	2.50	
M. C. R. v. N.	's Gravenhage	5.—	
R. B.	Idem	1.—	
C. V.	Delft	10.—	
A. G. J. B.	Nijmegen	10.—	
H. W. B.	Utrecht	10.—	
H. B.	Idem	5.—	
H.	Arnhem	5.—	
A. S.	Haarlem	5.—	
H. J. I.	Leiden	2.50	
Ambr. d. v. K.	's Gravenhage	1.—	
Mr. Ch. A.	Arnhem	10.—	
C. J. L.	's Gravenhage	10.—	
N. N.	den Helder	2.—	
D. L. v. A.	's Gravenhage	100.—	
J. G. C. A. de V.	Idem	25.—	
Mevr. de Wed. M. E. D.	Idem	10.—	

1) f 5 v. d. brand, f 5 v. d. overstrooming. 2) uitsluitend v. d. brand. 3) f 1 v. d. brand, f 1 v. d. overstrooming. 4) uitsluitend v. d. brand.
 's Gravenhage, 18 September 1909.
 Voor de opgave,
 (w. g.) A. A. C. HARTING, Penningmeester.

De Troonrede.

Hoewel ditmaal buitengewoon lang van stuk, bevat de rede, door minister Heemskerk uitgesproken bij de opening van de zitting der Staten-Generaal, niet zoo heel veel, dat op Nederl. Oost-Indië betrekking heeft, terwijl Nederl. West-Indië er niet in wordt genoemd. In dit verband werd gezegd:

„De toestand der Koloniën is over het algemeen bevredigend. De gunstige berichten omtrent den gang van zaken in Atjeh doen vertrouwen dat de bestuursvoering in dat gewest in de goede richting wordt geleid.

Zoo hier te lande als in de Koloniën, kwijten burgerlijke en militaire landsdienaren zich op lofwaardige wijze van hunne taak.

Evenals tot hiertoe blijft de Regeering naar de toepassing van Christelijke rechtsbeginselen streven.

De Regeering blijft doordringen van de roeping van Nederland om het welzijn der bevolking van de koloniën te bevorderen.

Naar inperkings van het misbruik van opium in Nederlandsch-Indië zal ernstig worden gestreefd.

De economische ontwikkeling der Buitenbezittingen zal krachtig worden bevorderd. Bij de organisatie van het bestuur aldaar zullen de inlandsche zelfbesturen zooveel mogelijk worden in stand gehouden.

Met de bevordering van het volksonderwijs zoo op Java als in de Buitenbezittingen, zal worden voortgegaan.

De herziening van de thans geldende bepalingen op de toelating en op het verblijf en het verkeer in Nederlandsch-Indië zal eerlang tot stand komen.

Een wetsontwerp is in bewerking tot wijziging van de Indische mijnwet, waardoor de gelegenheid zal worden geopend om aan de Indische geldmiddelen een grooter aandeel te verzekeren in winsten uit mijnbouw.

Veel zal weder van Uw toewijding worden gevraagd.

Waar deze rede eindigt met de woorden:

„Moge Uw arbeid, onder den zegen Gods, tot heil des Vaderlands strekken”, daar voegden wij er in gedachte dadelijk aan toe: En tot heil van Nederlandsch Oost- en West-Indië!

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Pers over de Indische begrooting.

De beschouwingen over de indische begrooting komen nu los. Over het algemeen bevatten zij weinig opmerkelijks, evenals de begrooting zelve weinig inhoudt, dat stof tot het maken van bijzondere opmerkingen biedt.

De toestand der finantiën wordt allerwege bevredigend genoemd. Wel lijkt het leelijk: een tekort van zes millioenen, maar het reëel tekort zal over eenige jaren veel minder bedragen. Dit althans wordt gehoopt.

De Telegraaf schrijft o.m.:

„Veel ingrijpende maatregelen worden dit jaar niet voorgesteld. De instelling van een uitgebreide onderwijsinspectie op Java, de opening van nieuwe desanen opleidingscholen, het voortgaan met de verbetering van verschillende havenwerken en met den aanleg en de exploitatie van spoorwegen, dit zijn alle zeer belangrijke dingen, waaraan de regeering en het Indische bestuur met kracht dienen te werken. Waar in materielen zin in de laatste jaren in de Indische zaken een gunstige richting is te bespeuren, dient het moederland te begrijpen, dat aan de moreele en de intellectuele opvoeding van den inlander nog zooveel ontbreekt. Zeker, die inlanders staan ook thans nog vaak vijandig en gewapend tegenover ons. Maar is het niet in vele gevallen, wijl ze ons niet kennen? Zien ze in de orang blanda niet hun vijanden en verdedigen zij ten slotte niet wat zij hun eigen stukje grond meenen te zijn? Wij hebben een groote taak in Indië te vervullen, waar nog slechts een zeer klein gedeelte van is voltooid. Laten wij dan, met belangstelling staande tegenover den stroom van geestelijke ontwakings, die door den Archipel golft, onzen plicht doen jegens het volk van ginds, het materieel en moreel verheffen, z'n levensomstandigheden gunstiger maken, alle onrecht uitroeien en zoo aan de wereld toonen, dat wij, klein Holland, groot en edel zijn in ons Koloniaal bewind.”

De Nieuwe Rotterdamse Courant wijdt niet minder dan drie lange artikelen aan de begrooting: bijna een Mem. van Toelichting op zich zelf.

„Ons oordeel, zegt het blad, over de einduitkomst van het dienstjaar 1908 is dat het, hoewel betrekkelijk gunstig, tot omzichtigheid moet stemmen bij het doen van voorstellen, waaraan voor de gewone uitgaven groote gevolgen zijn verbonden. De meening, verleden jaar door minister Idenburg geuit, dat „een voorzichtig financieel beleid” noodig blijft en dat daarbij „beperking bij het nemen van nieuwe maatregelen” in het oog is te houden, wordt o. i. door de uitkomst van 1908 bevestigd.

Het jaar 1909, dat volgens de door dien staatsman ingediende oorspronkelijke begrooting een na-deelig saldo van 6.4 millioenen gulden zou brengen, zal, rekenende op een meevaller uit de opbrengst van het tin van ongeveer 1 millioen, vermoedelijk een tekort geven van ruim 13 millioenen gulden. Mogelijk zullen ook ditmaal de gewone middelen in Indië zoo ruim vloeien, dat zij het vermoedelijk tekort zullen beperken, doch waarschijnlijk is dit niet, omdat bij de raming voor 1909 reeds ter dage rekening is gehouden met de gunstige uitkomsten der middelen in 1907. Bij de beoordeeling der thans ingediende Indische begrooting voor 1910, die sluit met een nadeelig saldo van 24 millioenen gulden, zal moeten worden in aanmerking genomen, dat de nadeelig-saldo's met het dienstjaar 1908 weder hun intrade hebben gedaan en dat het „spook” van de leening-dit jaar niet „in rook” zal verdwijnen.

Men zou iatusschen verkeerd doen, uit het hooge tekort van 24 millioenen het besluit te trekken, dat eene belangrijke wending in ongunstigen zin voor de Indische financiën heeft plaats gehad.”

Daarna vestigt het blad de aandacht op enkele voorstellen, die bij de begrooting zijn gedaan, en waarmede het blad zich zich vrij wel kan vereenigen, om ten slotte op te merken:

„Wij besluiten dit overzicht der Indische begrooting voor 1910 met de opmerking, dat door het nog ontbreken van het grootste gedeelte van het koloniaal verslag van 1909 (handelende over het jaar 1908) en door het te laat uitkomen van de meeste jaarverslagen over verschillende Indische dienstvakken over 1908, de bestudeering en de beoordeeling der begrooting niet gemakkelijk wordt gemaakt. Wij hopen, dat de benoemde gouverneur-generaal het spoediger verschijnen van deze voor een behoorlijk oordeel onmisbare publicaties zal willen bevorderen, inzonderheid van verschillende jaarverslagen, waaronder er zijn, die eerst 1½ jaar na afloop van het dienstjaar uitkomen.”

De Tijd heeft nog slechts één artikel over de begrooting. Daarin zegt het blad o.m.:

„Nederland als koloniale Mogendheid, het mag met fierheid gezegd worden, toont zich meer en meer van zijn verplichtingen ten opzichte zijner bruine onderdanen bewust. Dat er in Indië tegen de inlandsche bevolking vroeger veel gezondigd is, en ook thans nog gezondigd wordt — wie zal het ont-kennen? Maar toch, als het koloniaal beleid en koloniaal bestier ter sprake komen, hebben wij tegenover den vreemdeling niet te blozen. Vooral, indien men rekening houdt met de betrekkelijk geringe middelen, welke het kleine Nederland ten dienste staan, mag men, zonder calvinist te zijn, met voldoening wijzen op hetgeen in latere jaren door ons gezag werd tot stand gebracht.

Dit gezag behoort een zegen, geen vloek te zijn voor den inlander. En, hoeveel er ook viel goed te maken en hoeveel er somtijds nog misdreven wordt, toch vreezen wij niet ons aan optimisme schuldig te maken, indien wij zeggen, dat ons bestuur met al zijn gebreken en onvolmaaktheden, maar ook met zijn vele goede eigenschappen, inderdaad reeds een zegen voor den inlander is.”

Verder schrijft het orgaan:

„Een ander gunstig verschijnsel, dat bij de beschouwing van deze en van vorige Indische Begrootingen te constateeren valt, is het meer en meer onafhankelijk worden van den staat der geldmiddelen van hetgeen vroeger, in de dagen van het cultuurstelsel, hoofdzak was: „de opbrengst der producten.”

In 't algemeen mag door de Regeering met voldoening worden geconstateerd dat er in de bestuursuitgaven voor niet meer dan ongeveer 9.6 millioen behoefte voorzien te worden uit inkomsten uit de producten, een altijd onzekere bron.

Jammer slechts dat een dergelijke mate van onafhankelijkheid niet verkregen is en in naaste toekomst nog niet is te voorzien, wat de opium betreft! Ongetwijfeld zullen de twintig millioen, welke de tegenwoordige regie oplevert, vooreerst nog niet kunnen gemist worden. Toch zal op een successievelijk verdwijnen van dezen post van inkomsten moeten aangestuurd worden. Een goed teken schijnt ons, dat, naar thans wordt medegedeeld, de uitgaven voor de opiumregie over het loopende jaar waarschijnlijk een half millioen minder zullen zijn dan de raming.”

In een volgend artikel zal de Tijd hare beschouwingen voortzetten.

In de Deutsche Wochenzeitung für die Niederlanden treffen wij de volgende mededeeling aan:

„Das Indische Budget für das Jahr 1910, welches bekanntlich mit einem vermutlichen Ausfall von 24

Millionen Gulden abschliesst, hat verschiedenen führenden deutschen Tageszeitungen Veranlassung zu, teilweise abfälliger, Kritik geboten. Wir halten es deshalb für angezeigt, darauf hinzuweisen, dass ein grosser Teil der Ausgaben produktiven Werken zu gute kommt; so wird eine Anzahl Wege auf Java, welche Insel bekanntlich europäische und amerikanische Vergnügungsreisende mehr und mehr als Reiseziel wählen, neu angelegt oder verbessert. Der Hafen von Macassar erfordert dringliche Neubauten und Anlagen, um dem zunehmenden Handelsverkehr gerecht werden zu können und die Telefonnetze von Weltevreden und Semarang harren ebenfalls der Vervollkommnung.

Weniger zum allgemeinen Nutzen gerechen die Ausgaben für Marinegeschütze, wohl aber die für den Betrieb von Pfandhäusern in eigener Verwaltung, und für das Forstwesen, dem bisher durchaus nicht die nötige Fürsorge gezollt wurde.

Die Einnahmequellen, aus denen die erforderlichen Mittel für die Landesverwaltung geschöpft werden müssen, bieten ein bezeichnendes Bild der ökonomischen Lage Indiens.

Die hauptsächlichsten Einkünfte erwartet man aus dem Ertragnis der Opiumregie. Dieser Einnahmeposten trägt einen sehr bedenklichen Charakter, zumal man in diesem Jahr eine Steigung des Verbrauchs um 200.000 Gulden mit Bestimmtheit erwartet. Unwillkürlich denkt man dabei an eine Förderung dieser, die Volksgesundheit und Moral untergrabenden Unsitte seitens der Indischen Regierung, und dieser Gedanke wirkt noch stärker, wenn man, nach Prüfung des Budgets, zur Ueberzeugung gelangt, dass die Regierung keine Maassregeln nimmt um dem Hazardspiel unter den Eingebornen allmählich ein Ende zu bereiten.

Die verhältnismässig geringfügige Summe, welche der Indische Staatsäckel aus den Spiel-Conzessionen zieht, wiegt doch nicht gegen die entsetzliche Wirkung dieses Krebschadens auf.”

Jaarverslag der Indische Vereeniging, „Oost en West.”

Uit de Indische bladen nemen wij het volgende verslag over, dat door den heer E. F. Zeilinga, president onzer vroegere Afdeling, later zuster-vereening te Batavia, in de algemeene vergadering van van 20 Aug. j.l. werd uitgebracht over de werkzaamheden der Ver. in het jaar 1908 en dat wij met groote belangstelling hebben gelezen, hoewel het ons wel eenigszins verwondert daarin met geen woord melding gemaakt te zien van de toch zoo gewenschte samenwerking met de zuster- of liever gezegd: moeder-vereening in Nederland. Wellicht komt dit echter voor in een gedeelte van het verslag, dat niet door de Indische pers werd overgenomen, doch dat dan toch zekerlijk aan het Hoofdbestuur en aan den Raad van Beheer van Boeatan alhier zal worden toegezonden, die beiden dit zeer zullen waardeeren.

Bovengenoemd verslag luidt:

„Het iedental der vereening is wederom achteruitgegaan. Op ultimo December 1903 bedroeg het 307 leden, ultimo Dec. 1907 was het reeds 188 leden en op ul. Dec. 1908 was dat gedaald tot 134 leden.

De eenige reden, welke de voorzitter voor dit verschijnsel kon opgeven, was, dat vele leden, die van de oprichting der Vereening in hare werken de grootste belangstelling hebben getoond, door verschillende omstandigheden Indië verlaten hebben, terwijl het aantal nieuwe leden uiterst gering is.

In verband hiermede gaan de middelen der Vereening ook niet vooruit*).

De permanente tentoonstelling van de Ned.-Ind. Vereening „Oost en West”, zooals bekend met het zeer kleine kapitaal van f 20.000.— gedreven, voldoet nog steeds aan hetgeen men zich daarvan bij de oprichting had voorgesteld.

De opbrengst van voorwerpen van kunstnijverheid heeft in het afgelopen jaar bedragen f 22.081.03, tegen in 1907 f 20.263.99 en in 1906 f 18.630.15, waaruit blijkt dat de verkoop gestadig vooruitgaat.**)

Het bedrijfskapitaal is echter te gering om aan de permanente tentoonstelling, en in hoofdzaak aan den handel in voorwerpen van inlandsche kunstnijverheid, groote uitbreiding te geven, te meer daar de werkloos, waarvan melding werd gemaakt in het vorig jaarverslag, en die verbonden is aan de permanente tentoonstelling, steeds grootere bedragen in geld vereischt. Het is wel waar, dat die gelden niet verloren gaan, want de arbeid door de werklieden,

*) Zou hierin juist door samenwerking geen verbetering te brengen zijn?

**) Vertegenwoordigen deze cijfers den jaarlijkschen omzet, of de winst?

die daar onder toezicht van het Bestuur, technisch zooveel mogelijk onder controle van den heer M. J. Huiswit, architect te Batavia, wordt verricht, geeft waardevolle producten, waaruit ten duidelijkste blijkt de groote vooruitgang, die er bij dat werk is.

Onder de afgeleverde werken behoort een kamer-schut, hetwelk door particulieren is gekocht en aangeboden aan H. M. de Koningin. Met groote voldoening kan er dus op worden gewezen dat wederom een der werkstukken eene plaats heeft gevonden in het Koninklijk Paleis.

Teneinde het werk meer productief te maken zal het noodig zijn, dat naast de kunstenaars — de Javaansche houtsnijders % technisch goed ontwikkelde meubelmakers zullen werken*). Op die wijze kan de werkloosheid der Vereeniging langzamerhand worden een vaksc.hool (niet te verwarren met ambacantschool), waar de kunstnijverheid door de ouderen aan de jongeren wordt onderwezen, en welke school zich geleidelijk zelf moet ontwikkelen.

Plannen zijn in overweging om aan het hoofd van de werkloosheid een goeden technischen leider te plaatsen, die al zijn tijd aan dat werk kan besteden. Daarvoor zijn echter ruime middelen noodig en het zal de vraag zijn, of die fondsen kunnen worden verkregen, zonder dat de Vereeniging een beroep behoeft te doen op de Regeering.

Ten aanzien van de jaarmarkten, waartoe de Vereeniging, zooals bekend, het initiatief nam, wordt met voldoening vermeld, dat de jaarmarkt in 1908 te Batavia gehouden, zeer geanimeerd was, en dat uit de ruime opbrengsten het voorschot voor deze gelegenheid van de Regeering ontvangen, in zijn geheel kon worden terugbetaald, terwijl een batig saldo is overgebleven, waarmede de jaarmarkt 1909 is op touw gezet.

De tijd is nu waarschijnlijk aangebroken, dat „Oost en West“ ten aanzien van de jaarmarkten hare taak kan beschouwen als te zijn volbracht, of liever gezegd, dat zij de bemoeiing, die zij tot nog toe met het organiseren van de jaarmarkten heeft gehad, overdraagt aan eene vereeniging, die zich speciaal daarmee belast. Het aandeel toch, hetwelk de vereeniging in de jaarmarkten had, is in hoofdzaak organiseren; de uitvoering berust in hoofdzaak bij eenige bijzondere personen, waarbij zeker de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur het aandeel hebben. Een woord van hulde en dank aan die ambtenaren mag hier dan ook niet achterwege blijven.

Dank zij de goede hulp van Dr. Westhoff, Directeur van het Blindeninstituut te Bandoeng, is de Javaansche teekenaar, Ekka Winangon, geheel hersteld van trachoom, en hem het volle gebruik zijner oogen weder gegeven.

Het maakt bij het Bestuur alsnog een punt van overweging uit in hoeverre de Inlandsche kunstnijverheid door hare tusschenkomst op de aanstaande wereldtentoonstelling, in 1910 te Brussel te houden, zal worden vertegenwoordigd.

De heeren M. J. C. Pott en W. A. van de Worm hebben zich verplicht gezien als bestuurslid af te treden; de eerste wegens drukke bezigheden, de tweede wegens vertrek uit Indië. Aan beide heeren wordt een woord van hartelijken dank gebracht.

In hun plaats werden de heeren Meinesz en Huiswit tot bestuursleden gekozen.

Het verslag eindigt met een woord van warme aanbeveling voor „Oost en West“ bij allen die iets voelen voor de Nederlandsch-Indische kunstnijverheid. Kan de vereeniging geldelijken steun in geen geval ontberen, ook een moreelen steun heeft zij hoog noodig. De omstandigheid toch, dat men van het streven der Vereeniging niet dadelijk de grootste resultaten ziet, is oorzaak, dat de belangstelling onwillekeurig vermindert. De inlandsche kunstnijverheid echter zal wel nimmer eene groote industrie worden. De resultaten der Vereeniging zullen dus nimmer zoo tastbaar zijn; de kunstnijverheid, thans nog huisvlijt, moet onder goede leiding tot eene industrie worden opgebracht, waaraan duizenden nijvere inlanders een goed bestaan zullen hebben.

Maar niet alleen uit een materieel oogpunt, niet alleen om den inlander naast zijn landbouw een middel van bestaan te geven, zal het streven van O. en W. nut hebben; er zal zeker een goeden invloed op het moreel worden uitgeoefend, wanneer ook de onontwikkelde overtuigd zal worden, dat zijn arbeid hem welvaart kan brengen, meer nog: wanneer hij de overtuiging zal hebben, dat het slechts de arbeid is, die den mensch gelukkig maakt.

Op die wijze gaat er van de Nederlandsch-Indische Vereeniging „Oost en West“ een opvoedende kracht uit.

*) Een andere opvatting, welke hier onder de beste kunstnijveren gehuldigd wordt, is dat ontwerper en vervaardiger van een meubelstuk, daarop ook zelf de versiering aanbrengt. Red.-Com.

Uit de O.-I. Mail.

De Brand te Kaliwoengoe.

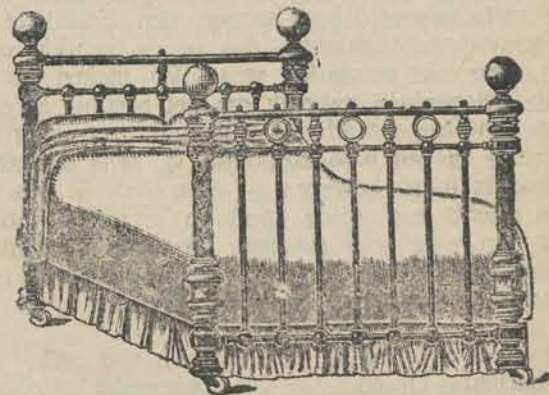
De redacteur van de Locomotief die op het bericht van het ongeval per tram naar Kaliwoengoe is gegaan, om zelf een blik te slaan op de ruïne, door den noodlottigen brand den 30sten Juli aidaar veroorzaakt en om nog iets naders omtrent de ramp te vernemen, die een groot aantal nijvere menschen van hun woning en nu nering heeft beroofd, schrijft: De heer Muhlenfeld, controleur van Bodja, die ons het eerste bericht van dezen brand zond, heeft geenszins overdreven, want, waarlijk, de ramp is ontzettend geweest, al vielen geen persoonlijke ongelukken te betreuren. Zijn oede om hulp, zooals de gewijde term luidt, is dan ook alleszins gemotiveerd en voor wij vertellen hetgeen wij zelf te Kaliwoengoe zagen, wenschen wij zijn verzoek te onderstrepen, en zelfs nog eens aan te dringen om de arme Javanen, die van alles, wat zij bezaten, in enkele minuten beroofd werden, zooveel mogelijk te steunen.

Wie hedenmorgen te Kaliwoengoe kwam zonder te weten, welke schokkende gebeurtenis daar had plaats gevonden, zou niets daarvan hebben gemerkt, indien men hem niet had gebracht naar de plaats van het onheil, want zoo is nu eenmaal de Javaan, hij laat zich door het noodlot zweepen en striemen, zonder te morren en buigt gedwee voor het onvermijdelijke. En zij, die de ramp als ooggetuigen aanschouwden, och, ook zij zijn Javanen, die zelf in alles leerden berusten en geen misbaar maken over het leed van anderen. Alzoo het was erg stilletjes te Kaliwoengoe, en toen wij, direct na het uit de tram stappen, verlangend als wij waren om iets naders van den brand te vernemen, aan den eersten den besten Javaan vroegen hoe het geweest was, kregen wij kalmjes ten antwoord: dat er een groot vuur geweest was, dat vele huizen had verslonden. Verder gingen de mededeelingen niet. Wij keken toen om ons heen, maar niets verried een brand van zulk een omvang. De man, met wien wij spraken, wees ons echter de woning van den wedono aan en beduidde ons, dat daarachter de ramp had plaats gehad. De wedono was zoo vriendelijk met ons mede te gaan, en toen eerst zagen wij het tooneel, door den heer Muhlenfeld zoo juist beschreven. Over een groote uitgestrektheid slechts verbrand hout en atap, die wel geen rook meer verspreidden, maar een duidelijk beeld gaven van den omvang van de ramp. Hier en daar tusschen de overblijfsels der nederige huisjes stonden de steenen muren van grootere en voorname woningen, maar alles zwart van den rook en door het vuur totaal onbruikbaar gemaakt om opnieuw daarop te bouwen. Enkele dier huizen waren f 4500 en meer waard en waren de eigendommen van nijvere kainwevers, die hunne producten tot zelfs naar Sumatra en Borneo ter markt zonden. Die menschen werkten hard, en dat zij zich in een zekere mate van welstand mochten verheugen, hadden zij geheel aan zichzelf te danken. En nu alles opeens weg door een noodlottig vuur, dat niet te stuiten viel. De brand ontstond om twaalf uur des middags in een atappenhuisje. De vrouw des huizes was nog op den pasar, en de man, die zich eens recht verdienstelijk wou maken, wilde beginnen met de rijst te koken, maar gooide door een onhandige beweging een flesch met olie om, waarvan een gedeelte in het vuur terecht kwam. In een oogwenk stond het huisje in brand en binnen ongelooflijk korten tijd stond de geheele kampong in brand en ontstond ook in den naburigen kampong brand door de overwaaiende vonken. Het hevige pleit was spoedig beslist, en weldra waren beide kampongs geheel en al vernield. Niet één huisje bleef gespaard. Zooals reeds gemeld werd, bedraagt de schade ongeveer f 100.000, zeker een reusachtige som voor slechts twee javaansche kampongs. Dien dag zou in een der kampongs een bruiloftsfeest worden gevierd; arme feestgangers, de schrik sloeg hen om het hart in plaats van dat daarin vreugde heerschte. Toen de familieleden en vrienden van bruid en bruidegom van verre arriveerden, konden zij mede gaan treuren, waar zij verwacht

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN.

— GROOTE KEUZE —

van af het beste tot het eenvoudigste.

MAGAZIJNEN GESLOTEN VAN half een TOT twee UUR.

Dansinstituut

W. M. WEIJNE

Koningin Emmakade 73/74

— TELEFOON 3348 —

□ 1e KLAS INRICHTING □

Ruime danszaal, kleedkamer
en ontvangsalon ELECTRISCH
VERLICHT □

Aanvang der lessen 15 October

Inschrijving van af 15 September, dagelijks
van 2-5 en van 7-9 uur, behalve Zondags

PROSPECTUS WORDT OP AAN-
VRAGE GAARNE TOEGEZONDEN

EXTRA!!

Eiken Salonomielement

in 4 verschillende modellen.

Soliede Grondstoffen. Prima Bewerking.

4 Stoelen
2 Crapauds } f 69.—
1 Canapé

(Kleur naar verkiezing.)

J. SMIT, Waldeck Pymontkade,

hoek Veenkade.

The Berlitz School,

welbekend bij allen die met verlof in Nederland vertoeven.

Noordeinde 58a. - Telef. 2234.

TALEN Duitsch - Engelsch - Fransch,
Italiaansch - Spaansch - Rus-
sisch - Hollandsch, enz, enz. -

* door leeraren, uit de desbetreffende landen, die
eene zuivere uitspraak, vrij van dialect, bezitten.

Conversatie - Vertalingen - Literatuur.

BRENDEL & Zonen

Wijnhandel Likeurstokerij

Zoutmanstr. 63 □□ Prinsestraat 114
- TELEFOON 4905 - □□ - TELEFOON 5448 -

Vraagt uitvoerige prijscourant.

Scherp concurrerende prijzen. - 5 % dividend.

hadden te zullen juichen. Toch moest de slametan worden gehouden toen de brand uit gebrek aan nog meer voedsel uitgewoed had. Maar/het was een zeer treurige slametan, die slechts gegeven werd, om de geesten niet nog meer vertoorn te maken, die het huwelijk onder zulk een ongunstig teeken hadden ingezet.

Wij vroegen, of er geen brandspuit was, waarmede men gepoogd kon hebben den brand te bedwingen, maar vernamen, dat in de geheele dessa zoo'n ding niet te vinden was. Wij maken daarom van de gelegenheid gebruik om het bestuur er op te wijzen, dat een brandspuit absoluut geen overbodige weelde in een desa zou zijn, ja, zelfs onontbeerlijk, zooals thans bewezen is. Men vertelde ons dat, indien slechts een goede spuit op het terrein van den brand aanwezig was geweest, de ramp niet zulk een omvang zou hebben verkregen en zeer zeker de tweede kampong gespaard zou zijn gebleven.

Waar wij vooral in den laatsten tijd zulke treurige berichten lezen over het toenemend alcoholgebruik onder de Inlanders, daar nemen wij met instemming het volgende berichtje uit het Bat. Nieuwsblad over:

Tegen den Alcohol.

De jonge militaire geheelonthouders-vereeniging roert zich flink. Sedert eenige dagen zijn eenige leden bezig met het verspreiden van circulaire, houdende een opwekking om de vereeniging in haar streven financieel te steunen, en dat het doel waardeering vindt, blijkt wel uit het feit, dat zich reeds meer dan 150 personen als donateur hebben opgegeven. De vereeniging verdient dan ook allen steun!

Wij, Europeanen, moeten toch ook in deze het goede voorbeeld geven!

Widya-Poestaka.

Zooals bekend, zijn er in den archipel zeer vele merkwaardige geschriften, vol van verheven gedachten, de bewaarplaatsen van de beste gedachten in deze talen door de grootste denkers van deze rassen uitgesproken. Deze geschriften zijn zeer zeldzaam en ze worden in den regel voor de niet begrijpende westerlingen verborgen gehouden.

Tot het verzamelen, ordenen en voor belangstellenden toegankelijk maken van al deze esoterische, of geheim gehouden geschriften is thans een vereeniging gesticht onder den naam „Widya-Poestaka”, bibliotheek van esoterische geschriften uit den Indischen archipel”, welke statuten onlangs door de regering zijn goedgekeurd. Lid van deze vereeniging kan ieder zijn, die zich bereid verklaart, het doel van de vereeniging naar beste weten te steunen.

Vaste contributie wordt niet geheven, er wordt vooral op daadwerkelijke steun gerekend, hierin bestaande, dat men alle manuscripten, welke van belang zijn of afschriften daarvan aan de bibliotheek toezendt.

De stichting van deze vereeniging had plaats op het laatste theosofisch congres te Semarang, maar voor het lidmaatschap der vereeniging behoeft men niet tot de theosofische vereeniging te behooren. Ieder kan toetreden, die belang stelt in de inlandsche literatuur. Omgekeerd zal de vereeniging er ook naar streven om het goede dat gevonden wordt, voor het algemeen toegankelijk te maken. Met dat doel is ook besloten om de geschriften, zoolang de vereeniging geen eigen gebouw bezit, als leencollectie aan het Bataviaasch Genootschap toe te vertrouwen, zoodat ze voor wetenschappelijk onderzoek toegankelijk worden. De vraag zou kunnen rijzen of er naast even genoemd genootschap, dat toch ook geschriften verzamelt, nog wel zulk een vereeniging noodig is, maar deze vraag vindt haar beantwoording in het verschil van opzet tusschen beide instellingen. De eerste eischt van haar leden f 40.— 's jaars aan contributie, en is reeds daardoor op een beperkten kring van deelnemers aangewezen, de laatste vereeniging vordert slechts goeden wil, belangstelling in de zaak en bereidwilligheid om zich eenige moeite te geven. Het is te hopen, dat Widya-Poestaka zeer vele leden zal vinden, niet het minst ook inlandsche leden.

Naar het Bat. Nieuwsblad verneemt, zijn door enkele leden, in afwachting van de toestand-koming der vereeniging, reeds een aantal belangrijke werken verzameld.

Onder de „Nootjes in verband met mijne „causeriereis, die de heer A. van Emmerik in zijn Witte Kruis-Blad schrijft lezen wij o.a.:

„Te Bandoeng had ik eerst een 150-tal kinderen en daarna een 25-tal dames en heeren in de Loge.

Bij wijze van afwisseling was er een echte collectebus in de zaal.

Toen na afloop der „Causerie” de aanwezigen

daar wat in deden, sloeg het jongste zootje van mijn gastheer de gevers gade en werd diep verontwaardigd toen hij zag, dat één hunner, een deitig heer, er een 2½ cents-stuk in deed. Hij was er nog opgewonden over toen hij thuis kwam, en nadat hij zijn Mama deelgenoot gemaakt had van zijn verontwaardiging zeide hij: Mama, mag ik twee rijksdaalders uit mijn spaarpot halen en die aan de Witte-kruis Kolonie geven?

Ik geloof, dat de dame, die bij ervaring weet dat het zaliger is te geven dan te ontvangen, blij was met dit bewijs van goedhartigheid van haar kind, en zij gaf dadelijk haar toestemming.

Te Buitenzorg werd mij weer een onderhoud door Zijne Excellentie den heer van Heutsz toegestaan. Ik zal de groote vriendelijkheid en welwillendheid van dezen landvoogd nooit vergeten.

Een der grootste verdiensten van den heer van Heutsz is, dat hij het bewustzijn bij de Europeanen heeft levendig gemaakt, dat Nederland wel degelijk nog in staat is zijn gezag te doen gelden. Moge de Nederlandsche gezagsuitoefening in deze gewesten hoe langer hoe meer gepaard gaan met toepassing van zuivere beginselen van vrijheid, billijkheid en recht.

In den loop van ons gesprek maakte zijn Excellentie schertsend en goedmoedig de volgende opmerking: U gelooft, maar u neemt toch onze hulp aan. Hierop antwoordde ik even goedmoedig: Ja, Excellentie, en ik geloof, dat, als u wat geeft, u gevolg geeft aan den drang, die van God komt.....

Ik zeide nog meer en zou nog veel meer gezegd kunnen hebben.”

Een Manifest.

Door de „Loge Mataram” te Djokja is een manifest verspreid: Na de verkiezing in Nederland en bedoeld als een waarschuwend woord aan allen die tegenstanders zijn van geloofsdwang en priesterheerschappij.

Na twijfel te hebben te kennen gegeven, of het „sovereine volk bij de jongste verkiezingen wel zou gekozen hebben zelfstandig en vrij van banden” (zinspeling op het „lintjesgeknoei”) zegt het manifest:

„Moge het zoo zijn! Moge het zijn, dat de eenvoudigen in den lande gevallen zijn in den strik, gespannen door arglistigen, die het klavier der volksconscientie bescapelen om der wille van de macht.

Wanneer de argelooze wordt bedrogen, dan treft niet hem de schande. Wel den bedrieger.

Moge het dus zoo zijn! Dan zullen binnen niet al te langen tijd aan dat volk de oogen opengaan en de afgoden van heden zullen van hun voetstuk worden afgerukt.

En hun val zal groot zijn!

Het is niet aan te nemen, dat een vrij volk uit eigen vrije beweging de vrijheid zal prijsgeven en den fiere nek zal krommen onder gewetensdwang.

Doch voorloopig heeft men de gevolgen van de Verkiezingsdaad te aanvaarden.

Wij, hier in Indië, die geen stem hebben, zeer zeker!

Op deze wijze gaat het door, om te eindigen met de woorden:

„Geen struisvogelpolitiek langer!

Vooraf niet argeloos uw kinderen toevertrouwd aan de scholen, door die partij opgericht in steeds grooter aantal.

Want vergeet niet, dat er in die scholen onderwijs wordt gegeven door personen, die tot plicht hebben te werken in het belang der kerk van Rome, buiten welke in hun oogen geen zaligheid bestaat.

Nu nog heffen ze de vlag der neutraliteit hier te lande en met verontwaardiging werpen ze de beschuldiging van zich af, als zouden ze die neutraliteit schenden.

Nu nog — want ze hebben nog te strijden voor hun inrichtingen.

Maar wat zal het zijn, wanneer het hun lukt het onderwijs in hoofdzaak in handen te hebben?

Burgers van Nederlandsch-Indië! Slaat de handen ineen! Bewaakt uw vrijheid!

Sluit de gelederen! gij allen, gij Protestanten van vrijzinnige richting, Israëlieten, Vrijmetselaren, vrijheidlievende katholieken en wie daar meer mogen zijn, die, trouw aan de nederlandsche traditie, wars zijt van geloofsdwang en priesterheerschappij.

Sluit de gelederen!

De Ind. Dagbladders is hierover niet gesticht, noemt het aanstoken tot geloofshaat. De Java-bode merkt op:

„Wij achten dit manifest een zeer betreurenswaardige uiting van geloofs- en partijhaat.

Men moet niet denken, dat met het uiten van dergelijken bombast geen kwaad wordt gesticht: onmiddellijk ziet men aan de „overzijde” de gevoelhorens

bewegen en aanstonds worden de bekende grieven opgerakeid.

Jammerlijk zou het zijn, wanneer de strijd „om de antihese” naar Indië werd overgebracht.

De nieuwe landvoogd is iemand, beziel met den grootsten eerbied voor de overtuiging van anderen en daden, waardoor deze in de klem zouden kunnen geraken, zijn stellig niet van hem te verwachten. Wanneer men hier in Indië echter een geloofstrijd begint aan te blazen, gelijk de loge Mataram het beproeft, wanneer partijharstochten worden ontzetend, dan kan het — zeer tot schade van Indië — tot een geheel andere politiek komen dan oorspronkelijk was bedoeld.

De Atjeh-tram.

De Java-bode vermeldt:

„Gelijk bekend, bestaan reeds geruimen tijd plannen om de Atjeh-tram door te trekken van Langsa tot Koala Simpang en die tramlijn verder in verbinding te brengen met de Deli-spoor. Het is ons een voorrecht te kunnen mededeelen, dat de plannen tot den aanleg van eerstbedoelde lijn thans vasten vorm hebben verkregen en den minister van koloniën telegraphisch is voorgesteld, bij de ontwerp-begroefing voor het volgend jaar op dat werk te rekenen, dat eene uitgaaf zal vorderen van ruim f 1.200.000.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De gouverneur heeft een geheel nieuw ontwerp ingediend, ter vervanging van de verordening ter voorziening tegen besmettelijke ziekten.

Alvorens de redenen uiteen te zetten, die daartoe hebben geleid, beantwoordt de gouverneur eenige opmerkingen, door de Koloniale Staten gemaakt omtrent den hygienischen toestand te Paramaribo.

Aan de leden, die er op meenden te moeten aandringen, dat een einde behoort te worden gemaakt aan wat door hen genoemd wordt den allertreurigsten toestand van de meeste grachten, trezen en riolen, wenscht de gouverneur als zijne meening te doen kennen, dat de toestand in deze zoo bevredigend is als men, rekening houdende met alle omstandigheden, mag verwachten.

Dat men met een onbeperkt crediet en een meer medewerkende bevolking gunstiger toestanden zou kunnen scheppen, is niet voor tegenspraak vatbaar, doch het zal geen betoog behoeven, dat deze hiervoor noodzakelijke factoren in de kolonie nu eenmaal worden gemist.

Dit lesje komt ons niet onverdiend voor, waar men zoo dikwerf in zijne eischen de omstandigheden geheel uit het oog verliest, die door den toestand in zoo hooge mate beheerscht worden.

De bestaande verordening nu ter voorziening tegen besmettelijke ziekten heeft leemten waarin moet worden voorzien. Immers in de verordening is nu wel te vinden de bevoegdheid tot ontsmetting of inbeslagneming en vernietiging na onteigening van voorwerpen en goederen in geval een verbod wordt overtreden, doch geen algemeene bevoegdheid daartoe, wat intusschen zeer wenschelijk is.

Ten tweede wordt in de verordening ten onrechte onteigening geëischt in geval tot vernietiging van voorwerpen en andere zaken met het oog op gevaar door besmetting moet worden overgegaan. Reeds vroeger is uiteengezet, dat gevallen als deze zijn politie maatregelen, bij welke van „ontteigening” niet kan gesproken worden en zulks in overeenstemming met de onteigeningsverordening.

In de derde plaats acht de gouverneur het gewenscht onderwerpen, die tot elkaar in verband staan op gelijke wijze wettelijk te regelen. De verordening op de veerartsenijkundige politie, die tot regeling van het toezicht op de voedingsmiddelen en de onderhavige, bewegen zich op het gebied der bescherming van de volksgezondheid. De handhaving der voorschreven dezer verordeningen moeten, voor zoover geen speciale regeling voor een dier onderwerpen noodzakelijk is, aldus in dezelfde hand zijn.

Het ontwerpen van een geheel nieuwe verordening had nog het voordeel, dat op meerdere punten aanvulling mogelijk was.

De gouverneur heeft ingediend een ontwerp-verordening tot wijziging en aanvulling van de opiumverordening (G. B. 1908 No. 13).

Het komt den gouverneur hoogst ongewenscht voor zoogenaamde opiumkitten, dat zijn plaatsen, waar door het publiek opium geschoven mag worden, in de kolonie toe te laten. In den laatsten tijd constateerde de politie ten aanzien van de lokalen

van de klein-handelaren in opium, waar blijkens het tweede lid van art. 15 der verordening opium geschoven mag worden, zoodanige feiten, dat in het bijzonder de aandacht werd gevestigd op de noodzakelijkheid om zoo spoedig mogelijk alle opiumkiten te verbieden. Daartoe is noodig vooreerst het doen vervallen van het tweede lid van art. 15 der opiumverordening en voorts het opnemen van eene strafbepaling tegen ieder, die gelegenheid verschaft om opium te schuiven.

Onlangs betoogde een der bladen de noodzakelijkheid van meer controle van Overheidswege op voedingsmiddelen. Dit betoog blijkt te zijn geweest: enfoncer une porte ouverte. Het Bestuur was diligent in dit opzicht. Onder dagteekening van 29 Juli werd door den gouverneur een ontwerp-verordening ingediend, houdende bepalingen ter voorkoming van het gebruik van voor de gezondheid schadelijke of vervalschte voedingsmiddelen.

In het ontwerp is het onderstaande systeem gevolgd:

1. het zwaartepunt is gelegd in het preventief toezicht; en daarnaast is geregeld:
2. strafbaarstelling van vervalsching; en
3. strafbaarstelling van bedrog.

Met de proefneming van het kleinbedrijf der goud-industrie van gouvernementswege gaat het bijzonder goed, schrijft De Surinamer. Van den aanvang af tot nu bedraagt de productie van het aangevoerd goud 47692 gram of ruim 47½ Kgr.

Het gegeven staaltje van de ploegen arbeiders, die aldaar werkzaam waren, toont aan, dat de productie zeer mooi is te noemen.

De twee stokers van den Kon. W.-Ind. Maild., die eenigen tijd geleden werden aangehouden wegens het smokkelen van een vrij groote hoeveelheid sigaren, stonden deswege voor den rechter te Paramaribo. Zij waren per s.s. „Prins der Nederlanden” in de kolonie teruggekeerd. Het toeval wilde dat bij het onderzoek van het schip zes wekkerklokjes werden gevonden, verborgen in het hok voor poetskatoen. Bezitter was een der stokers, die reeds wegens smokkelen terecht moest staan. Ter terechtzitting verklaarde hij, dat de klokjes niet voor Suriname, maar voor Curaçao bestemd waren. Men zal dus ook daar

goed doen, uit de oogen te zien! schrijft Onze West.

De eisch tegen de sigarensmokkelaars luidde: f 125 boete.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In de Pemberita Betawi bespreekt Sabar (= ge-duld) de door den regent van Temanggoeng bij gelegenheid van een bijeenkomst van Inlandsche ambtenaren gehouden redevoering, waarin deze o. a. zeide, dat hij zich nu schaamt telkens, wanneer de ondergeschikte ambtenaren, die hem op een openbare plaats ontmoetten volgens den ouden adat voor hem op den grond gaan zitten. Hij verzoekt hun dan ook dit in den vervolge te willen laten, daar hij het als eerbetoon voldoende acht als zij een buiging maken en hun hoed of pet afnemen. Ook behoeven zij, die sloffen of sandalen dragen, die niet voor hem af te leggen. Verder gaf de regent in overweging, om het haar der schoolgaande kinderen kort te knippen, hun een hoedje of pet bij een huisje en een korten broek te doen dragen. Schrijver hoopt, dat de regent zijne ondergeschikten zal overhalen om de witte kleederdracht aan te nemen.

Voorts trad de regent met de onderwijzers in overleg, op welke wijze de ijverigste leerlingen van de inlandsche scholen het best zouden kunnen worden beloond. Een bedrag van f 300 was hiervoor bijeengebracht. Het resultaat dezer bespreking is geweest, dat een twintigtal leerlingen onder geleide van een onderwijzer bij gelegenheid van Koninginneverjaardag een plezierreisje naar Semarang zouden maken, waar zij dan in de moskee kosteloos onder dak konden worden gebracht.

Deze regent, zegt Sabar, verdient ten volle het praedicaat Kangdjeng. Hoevele andere regenten denken slechts aan hun eigen geldbuidel, zoodat ten opzichte van hen kangdjeng eigenlijk beteekent: kang adjeng peroet boentjijt (= die een dikken buik begeert).

In een andere afdeling b.v., zoo vertelt schrijver verder, bestaat een bibliotheek met een uitspanningslokaal, een soort societeit. Vroeger kon een ieder tegen betaling van 1% van zijn salaris als maandelijksche contributie daarvan lid worden, onverschillig of men ambtenaar of niet-ambtenaar was. Later echter verlangde een controleur, dat de niet-ambtenaren

als lid zouden uittreden, omdat zij, naar het heette, onbeschoft waren en met de hooggeplaatste personen twist hadden gezocht. De regent, die vroeger dezelfde ideeën had als zijn ambtgenoot van Temanggoeng, gaf toen gehoor aan de inblazingen van dien controleur, zoodat alle niet-ambtenaren hun ontslag moesten nemen. De lagere ambtenaren waren na dien echter ook lang niet in hun schik; wel konden zij altijd één procent van hun traktement voor die societeit afzonderen, maar de bladen en boeken bleven eerst geruimen tijd bij den regent, alvorens de andere leden ze te lezen konden krijgen. Van Batavia kan men dergelijke reeds gelezen bladen en boeken voor 6 cent per kati (= 5/8 kilogram) krijgen bij den opkoper van oud papier en behoef dan geen 1% van zijn salaris af te zonderen!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Sedert kort zijn de chineezen in Ned.-Indië uit hun duizendjarigen slaap ontwaakt, zegt Invincible in de Sinar Borneo. Het is, alsof de zon voor hen al dien tijd achter een zware, donkere wolk verscholen is geweest, en thans eerst hare verhelderende en verwarmende stralen naar de aarde zendt!

Het verschil tusschen heden en voorheen bij de Indo-Chineezen is reeds groot, maar er valt toch nog veel in hen te laken, beweert schrijver. Het grootste euvel is z.i., dat er nog zoovele chineezen al te tuk zijn op allerlei eerbiedsbetuigingen. En dit is zo erg, dat personen, die gaarne dergelijke bewijzen ontvangen, zich niet schamen om leelijke middelen aan te wenden ter bereiking van hun doel. Zulke personen azen op de betrekking van chineesch officier, niettegenstaande zij daarvoor geen cent bezoldiging ontvangen buiten de collecteloonen der belastingen, waarmede zij toch ook hunne particuliere schrijvers moeten salarieëren. Andere verdiensten brengt dit ambt niet mee; integendeel, de uitgaven voor de richtige uitoefening van deze betrekking moeten zij uit hun eigen zak bekostigen. Behalve dat dit baantje hun moeite en inspanning kost, zijn zij daardoor bij hunne rasgenooten niets meer gezien, wanneer zij hun plicht anderszins niet doen.

De betrekking van bestuurslid van de Tjong Hoa Hwe Koa n-vereening schijnt minder gewild, want velen trekken zich terug, wanneer zij daartoe gekozen worden, waarschijnlijk, omdat aan

FEUILLETON.

Een Verlofganger.

door L. SALLENTIEN.

(Slot.)

„Ik heb je al zoo lang bemind. Bruno, toen je mij in de droevige dagen van het overlijden van mijn man zoo trouw ter zijde stond, heb ik je leeren waardeeren, maar ik had er geen flauw vermoeden van, dat ook jij van mij hield.”

„Dwaas die ik was! Eerst moest er iemand uit Indië komen om mij tot een vast besluit te brengen.”

„Laat hij maar komen, deze Indischman” hernam Magdalena lachend, „ik verheug er mij zeer op, hem terug te zien en een paar woorden met hem te wisselen. Maar wat voor een lawaai is dat?”

Men hoorde een mannenstem, die het oneens was met het dienstmeisje.

„Het schijnt wel, dat hier iemand wil binnendringen” zeide Hellwig, en daar hij zichzelf thans als de natuurlijke beschermer van zijne aanstaande vrouw beschouwde, deed hij de gangdeur open. Voor hem stond Albin Fischer, eveneens in groot toilet, met een bouquet rozen in de hand.

„Ik laat mij niet afwijzen”, snauwde hij het dienstmeisje toe; „ik verlang, dat ge mij bij mevrouw aandiend. Ik ben uitgenoodigd... o, beste vriend, ben jij daar? en o, lieve, beste vriendin, ideaal mijner jeugd. Veroorlooft u mij, dat ik deze kleine bloemenhulde aan uwe voeten nederleg?”

„Ik vind het werkelijk allerliefst van u, mijnheer Fischer”, zeide Magdalena nu, „maar blijft u toch niet in de gang staan en houd uw bouquet nog even vast, u kunt het straks wellicht nog beter gebruiken.”

Zij deed nu de deur van het salon open, doch ging daar zelf niet binnen.

„Wil mij nog even verontschuldigen”, zeide zij, de daarnaast gelegen eetkamer binnengaande.

De twee vrienden zaten een oogenblik zwijgend tegenover elkaar; daarop begon Albin Fischer: „Zij is toch altijd nog even bekoorlijk.”

„Maar zij is toch ook nog jong”, antwoordde Bruno, blijkbaar niet op zijn gemak.

Eensklaps trad Magdalena nu weder binnen.

„Komt nu beiden even mee naar de eetkamer”, zeide zij, „ik heb een verrassing voor u.”

Zij trad op zijde en liet de heeren voor zich uitgaan, maar dadelijk daarop bleven zij als verbluft staan.

In de slechts mat verlichte kamer zat op een stoel een jonge dame in baltoilet. Het door een gele kap gedempte licht van de eenige lamp, die midden in de kamer op de eettafel stond, wierp een valen schijn op een flets roze zijden japon, waarover het jonge meisje alleen een shawltje geworpen had om haar hals en schouders te bedekken. In de rechterhand hield zij een waaier, waar het gezicht ten deele door verborgen werd. Het rozenroode gezichtje, dat omgeven was van donkere lokken, lachte Albin Fischer toe.

„Nu, mijnheer Fischer, waarom kijkt u zoo vreemd?” begon Magdalena nu; „bevalt de jongedame u nu niet zoo goed als destijds?”

Het was misschien Albin Fischer nog nooit overkomen, dat hij zoo verlegen voor zich uit naar den grond moest staren als nu. Hij bracht met moeite uit: „Magdalena, pardon, mevrouw Lindner, — deze dame daar, juist dezelfde japon, dezelfde bloemen, en het gezicht, dat ik in al die jaren niet vergeten heb, en nu staat u naast mij en zit daar toch ook.”

„Ga er maar naar toe”, zei Magdalena, die met moeite haar lachen kon inhouden; „denk nu maar aan het portret, dat u zoozeer bekoorde.”

Fischer ging met langzame schreden naar de dame toe, die haar waaier voor den mond hield, terwijl de oogen guldig glimlachten.

Hij bleef recht voor haar staan, zag nu eens naar haar en dan weder naar Magdalena, stak eindelijk de hand uit en gaf met den wijsvinger een tikje op de wit-gehandschoende hand der jonge dame. „Zij leeft werkelijk”, zeide hij, terwijl hij Magdalena zoo verbluft aanzag, dat deze en Bruno beiden in een schaterlach uitbarstten.

„Is u het of is u het niet?” zeide de verlofganger terwijl hij de hand uitstreekte om den waaier van haar gezicht weg te trekken.

Eensklaps riep een zware basstem: „Ik ben het, maar je hebt mij tien jaren laten wachten, zoodat ik in dien tijd van verlangen en wanhoop een snor heb gekregen.”

De hand met den waaier viel op den schoot, en

een lachend jong mannengezicht zag Albin Fischer aan.

Deze was, als voor een spook, achteruitgestoven, maar eensklaps zijn kalmté herkrijgend, bood hij Magdalena andermaal het bouquet aan, dat hij nog steeds in de hand hield.

„Dit was dus mijn straf”, zeide hij; „zij was rechtvaardig en slim overlegd. Maar den berouwvollen zondaar wordt vergiffenis geschonken, niet waar, Magdalena? Het was toch ten slotte uw portret, dat mij over den Oceaan herwaarts trok. Magdalena, wil je nu de rozen aannemen?”

„Gaarne”, luidde het lachende antwoord. „Ik ben blij, dat u de eerste is, die mij op deze wijze feliciteert met mijn engagement.”

Bij deze woorden stond Bruno naast haar, en sloeg zijn arm om haar heen.

„Laat ons weder in het salon gaan”, zeide Magdalena nu; „mijn broer zal zich gauw verkleeden en dan gaan wij gezellig ons engagement vieren.”

Albin Fischer was inmiddels van de schrik bekomen en zeide nu: „Wel zoo, zijn jullie geëngageerd? Van harte geluk, lieve vriendin, en ook jij, huichelaar! Maar nu moet u mij ook een pleister op den wond leggen, beste mevrouw, en mij eene andere vrouw bezorgen, want alleen kan ik niet naar Indië terugkeeren.”

Deze onverstoorbare brutaliteit ontwapende Magdalena. Zij begon hartelijk te lachen.

„De fabelachtige juffrouw Knoll is helaas niet in staat uw vereerend aanziek aan te nemen.”

„Dan maar een andere”, antwoordde Albin Fischer. „Indien u eene vrouw voor mij uitzoekt, word ik zeker gelukkig.”

Hij had niet eens de hulp van Magdalena noodig. Op haar bruiloft werd de zoo gemakkelijk ontvlambare Albin Fischer verliefd bp zijne tafelbuurvrouw, die toevallig ook een rose zijden japon aan had. Hij zeide haar op zulk een beslistén toon, dat hij en zij bepaald voor elkaar bestemd waren, dat zij zich al spoedig gevangen gaf.

Zoodoende nam Albin Fischer toch eene vrouw mede naar Indië, al was het ook juist niet degene die hij in Holland was komen zoeken.

deze waardigheid, waarbij zij zich toch zoo bijzonder nuttig voor hunne eigen rasgenooten kunnen maken, geen eerbiedsbetuygingen verbonden zijn, noch het recht tot het dragen van een pet met goud geborduurd rand.

Toch zijn er wel enkelen, die gaarne in het bestuur dier vereeniging zitting hebben, en dan ook bewijzen leveren, dat zij nuttig werkzaam kunnen zijn. Worden zij echter tot chineesch officier aangesteld, dan verslapt hun ijver; een duidelijk bewijs dus dat de vooruitgang van hun ras hun onverschillig is en zij slechts de verheffing van hun eigen persoon beoogen. Op die wijze schenden zij het vertrouwen van hunne rasgenooten, die hen verkozen hebben. Schrijver belreurt het ten zeerste, dat de Indo-chineezzen zoo dwaas verzot zijn op eerbiedsbewijzen en titels, in stede van zooveel mogelijk mede te werken tot den vooruitgang van hun ras.

Men beweert tegenwoordig, zegt Caravana in hetzelfde blad, dat de chineezzen vooruitgaan, dat hiervoor bewijzen te over zijn. Vroeger bestond o.a. de Tjong Hoa Hwe Koan-vereeniging niet, die tegenwoordig overal in Ned.-Indië hare vertakkingen heeft. Wat echter de zoo noodige nauwere aansluiting van de chineezzen onderling belet, is de afscheiding tusschen rijken en minder gegoeden. De rijken onder hen beschouwen zich als ver boven de anderen te staan en nemen tegenover dezen een trotsche houding aan. Dat verstikt alle eensgezindheid. En wat is ten slotte het verschil tusschen gegoeden en armen? vraagt schrijver. Staat het zoo vast, dat de gegoeden beter, meer ontwikkeld zijn en bekwaamer dan de armen? Immers volstrekt niet, want onder de rijken zijn er verscheidene, die zedelijk niet boven de armen uitstekten, integendeel! Het Opperwezen maakt in werkelijkheid geen verschil tusschen armen en rijken, redeneert schrijver verder; wij zijn allen gelijk. Daarom komt het niet te pas, dat de rijken laag neerzien op de armen en daardoor de aaneensluiting en de samenwerking onder de chineezzen beletten. Men kan niet van te voren zeggen, of een arme zijn geheele leven arm zal blijven dan wel of een rijke tot aan zijn dood zijn fortuin behouden zal. Het verschil tusschen gegoeden en minder gegoeden zal dan ook mettertijd verdwijnen.

Indien er in Ned.-Indië geen chineesche handelaars waren, zegt Anak Tjong Hoa (= China's zoon) in de *Pewarta Soerabaja*, zouden de europeesche kooplieden hun bedrijf niet zoo fortuinlijk kunnen uitoefenen. Zij zouden niet zooveel goederen uit Europa kunnen ontbieden als thans geschiedt. Men zal daarom niet ver van de waarheid af zijn met te beweren, dat de chineezzen het meest tot den bloei van den handel in Ned.-Indië hebben bijgedragen!

Bovendien hebben zij hun aandeel geleverd in de bestuurskosten. Desniettenstaande worden zij anders behandeld dan de andere rassen, die onder bescherming van de Nederlandsche vlag staan.

Men kan, vervolgt schrijver, als chinees in Ned.-Indië alleen om zijn geld geëerd worden door de andere rassen, in de allereerste plaats door de blanken. De chineezzen weten dan ook, dat de macht van hun geld groot is, vooral in Indië, waar zij niet zooveel vrijheid hebben als hun toekomst. Alleen met behulp van geld kan hun aanzien verhoogd worden. Dit heeft tengevolge gehad dat vele Indo-chineezzen alléén aan zichzelf zijn gaan denken, weinig gaven om hunne rasgenooten en de nationale belangen geheel op den achtergrond geraakten. De een is afgunstig op den ander, men tracht elkander op financieel gebied vliegen af te vangen, hetgeen de zoo noodige aansluiting in den weg heeft gestaan. Hierin begint echter thans verandering te komen. De chineezzen gaan begrijpen, dat geld alléén niet voldoende is om hen op te heffen, dat zij, ondanks het bezit van geld toch bij den blanke achterstaan. Tegenwoordig behartigen de Indo-chineezzen ook de belangen van hun ras om te voorkomen, dat dit meer en meer vernederd wordt. Langen tijd was het aanzien van den chinees afhankelijk van zijn handel en zijn rijkdom; sedert eenige jaren is hij echter bezig pogingen aan te wenden om den europeaan en den japper in ontwikkeling nabij te streven, en greep als middel daartoe aan: algemeen onderwijs.

Zij begonnen met een vereeniging te stichten, die overal chineesche scholen oprichtte, daarbij het voorbeeld volgend van Amerika en Japan met verbetering van het onderwijs. Niettegenstaande zij van het bestuur geen steun kregen, hebben zij toch hun doel bereikt, en dragen zij zelf de kosten van dit onderwijs. Thans bemoeit China zelf zich met dit onderwijs en stelde dit rijk ook den chinees in Ned.-Indië in de gelegenheid om zijne zonen in het stamland hooger onderwijs te doen genieten, daar het ook zijne onderdanen, die zich buiten het rijk bevinden, wil opheffen. Maar door dat China nog geen machtig rijk is, kan het niet veel in deze richting doen. Het prestige van een volk hangt

af van den toestand van het rijk waartoe het behoort. De onderdanen van een krachdig rijk zijn overal in aanzien; die van een zwak rijk daarentegen nergens in tel.

Voor eenige tieniallen jaren, toen Japan nog geen geregelde staat kon worden genoemd, was dit rijk ook niet in eere en stond net zels beneden China. Niet alléén de europeanen, maar ook de chineezzen beschouwden toen de jappers als onderdanen van een onbetekenenden staat. Langen tijd lieten deze zich dit aanleunen, totdat er onder hen eindelijk mannen optraden, die inzagen, dat hun land geheel ten onder zou gaan, indien daarin geen verandering gebracht werd. Jarenlang heeft de Japansche Regeering toen alles gereorganiseerd en versterkt. Zij begreep daarna, dat zij in de gegeven omstandigheden alleen door wapengeweld aanzien zou kunnen krijgen. Alvorens zich met de blanken te meten, heeft Japan zijne krachten eerst aan China beproefd, en het kreeg toen het bewijs, dat, wat het gedaan had, niet nutteloos was geweest. China delfde het onderspit en het overwicht van Japan in het Oosten werd gevestigd. Japan neemt thans een rang in onder de groote mogendheden van Europa, niettegenstaande het een betrekkelijk klein rijk is, dat maar het tiende deel van China's bevolking telt.

Jammer, zucht schrijver, dat de kracht van China niet evenredig is aan zijne uitgestrektheid! Naar de chineesche bladen ons mededeelen, gaat het nu gelukkig er toe over om allerlei hervormingen in te voeren om zijne macht en het aanzien van vroeger te herwinnen.

Ongetwijfeld zal het dan ook voor zijne onderdanen, die buiten het rijk verblijf houden, de rechten vragen, welke hun toekomen.

In afwachting echter dat de Regeering in het stamland haar doel bereikt, kunnen de chineezzen daarbuiten niet beter doen dan hun handel uit te breiden, zoowel in het klein als in het groot.

Zoolang wij nog niet bevrijd zijn van het passensysteem en van de verplichting om in begrensde wijken te wonen, vermaant schrijver, moeten wij ons op gepaste wijze meer en meer bij elkander aansluiten.

Er vertoonen zich reeds verschijnselen, eindigt schrijver, die ons hoofdmiddel van bestaan bedreigen. Op verscheidene plaatsen oefenen thans Indo-europeanen het beroep uit van opkoper van inlandsche producten. Gewapend met een datjin (unster) gaan zij naar de markten om veldvruchten op te koopen. Dit mag ons echter niet ontstemmen, wel mogen wij den God der Nederlanders (Thiannja olanda) smeecken om bevrijding van die regelingen, welke ons in de uitoefening van ons bedrijf bemoeielijken.

Zooals reeds in onze rubriek „O.-I. mail” der vorige week werd medegedeeld, heeft het request van een zestiental zeer achtenswaardige chineezzen, gericht aan den Landvoogd, houdende verzoek om herziening van de bepalingen aangaande de polierechtspraak, natuurlijk ook in de maleisch-chineesche pers een onderwerp van bespreking uitgemaakt. De *Sinar Borneo* zegt o.a. daarvan het volgende: De onderteekenaars van het request weten, dat de Landvoogd naar zijn vermogen den handel en de nijverheid bevordert en al zijne onderdanen even lief heeft. Daarbij heeft hij een verzienden blik en steunt hij gaarne de algemeene ontwikkeling. Daarom koesteren zij de hoop, dat dit verzoek geen bezwaren zal opleveren en zonder dralen zal worden toegestaan.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

S. T. O. V. I. A.

Naar aanleiding van de voorstellen van de Commissie tot Voorbereiding eener Reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië (Rapport dd. 27 Juni 1908), zijn al heel wat penningen in beweging gekomen.

Ook de heer H. F. Roll mengt zich thans in het debat. In een brochure, getiteld: *Is reorganisatie van de school tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden nogmaals noodig* (Dordrecht, voorheen Morks & Geuze), bestrijdt hij de voorstellen van genoemde commissie met betrekking op de Stovia (zoals korthedshalve dat Opleidingsinstituut „in de wandeling” genoemd wordt).

Een enkele, veelzeggende passage uit die brochure laten we hier volgen (blz. 9): „Het rapport der Commissie is, wat de school betreft, een schrijftafel-rapport, waarin in hoofdzaak de grieven van den Inspecteur tegen de school en tegen mij” (de heer Roll, thans met verlof, was „laastelijk Directeur dier school”) „in den breede uitgemeten worden.

„De Inl. artsen moeten zijn een 2de-kwaliteit ge-

neesheeren, aan wie geen faciliteiten in Nederland mogen worden toegestaan en de macht van den Directeur moet gefaakt worden. Daarop is het geheele rapport ingericht.

„Hiertoe worden groote woorden en schoonklinkende zinnen gebruikt, onjuistheden verkondigd, waarvan sommige zelfs meer het karakter van onwaarheden dragen, sommige feiten niet medegedeeld zijn, er wordt niet voor inconsequenties in de redeneering teruggedeinsd. Veel van het rapport betreft verder zaken, welke reeds vroeger van uit de school voorgesteld of in overweging gegeven waren.”

De schrijver eindigt: „Met een heilwensch voor de kranige vertegenwoordigers van het korps inlandskundigen, die in Nederland hun studie voltooiden of nog voltooiën, en waarbij ik tevens denk aan mijn jongen, reeds ontslapen vriend J. E. Tehupeury, besluit ik dit artikel, waarin ik gemeend heb tegen veel in het rapport te moeten opkomen, zonder aanzien des persoons, evenwel zonder eenige bedoeling gericht tegen de personen der Commissieleden.

Het belang, dat Jong-Indië heeft bij een rustige evolutie der S.T.O.V.I.A., zonder dat haar Directeur door een C. v. T. naast of boven zich hierin gehinderd wordt, dwong mij tot bestrijding van wat ik tegen dat belang acht.”

Onze Oost.

Land en volk van „Onze Oost” in het bijzonder van Java. Met 56 afbeeldingen in een buiten den tekst een uitslaande kaart door Henri Zondervan. (Zalt-Bommel, H. J. van de Garde & Co.)

Wat dit zooveen verschenen boek (van 286 blz. octavo-formaat) wil wezen, drukt de schrijver aldus uit: „Het wil mij toeschijnen, dat, ondanks de uitgebreide literatuur, toch nog behoefte bestaat aan een werkje, dat bondig en zaakrijk, in een kort bestek dus, datgene samenvat, wat als de hoofdfeiten onzer kennis van Insulinde in het algemeen en van Java in het bijzonder kan gelden, opgehelderd door cijfers omtrent die aangelegenheden, waarin het beschaafde Nederlandsche publiek in de eerste plaats belang stelt. Daarbij zal naast een meer uitvoerige bespreking van Java een meer beknopt overzicht van de „Buitenbezittingen” ongetwijfeld welkom zijn. Juist omtrent dit gedeelte van Ned. Oost-Indië ontbreekt het, afgezien van de schoolboekjes, nog steeds aan werken, die de hoofdfeiten van de geografische, statistische, oeconomische en ethnografische toestanden beknopt samenvatten.”

Wij meenen, dat de schrijver grootendeels door compilatie wel in zijn pogen is geslaagd; het werk laat zich aangenaam lezen, terwijl ook de vele afbeeldingen de praktische bruikbaarheid ervan niet weinig verhoogen. Jammer dat het zoeken naar een bepaald onderwerp uiterst lastig is, daar zelfs een eenvoudige inhoudsopgave ontbreekt, hetgeen wel eenigszins afbreuk doet aan genoemde „praktische bruikbaarheid.”

West-Indië.

Een hoogstbelangrijke publicatie heeft dezer dagen het licht gezien, nl.: *West-Indië. No. 2 der serie Van Looij's handelskaarten met tekst, onder toezicht van den Directeur van het Bureau voor Handelsinlichtingen te Amsterdam, bewerkt door F. Weill.*

Hoewel in de eerste plaats natuurlijk dit boekdeel (met 4 groote kaarten) bestemd is voor bij den handel geïnteresseerden, brengen we 't ook gaarne onder de aandacht van hen, die in andere opzichten belangstellen in de Ned. West-Indische eilanden en Suriname, omdat het oneindig meer geeft, dan uit den titel is af te leiden. Om ons bijv. tot Suriname te bepalen vindt men in dit werk mededeelingen over het bestuur, de bevolking, de voortbrengselen, middelen van bestaan, aardrijkskundige bijzonderheden, enz.

Donkere dagen.

Van de hand van den bekenden schrijver J. Hendrik van Balen, verscheen (te Zeist bij M. Boogaardt Jun.) een historisch-indische roman, getiteld: *Donkere dagen*; een verhaal bevattend, dat — ontgaan van het romantische kleed — eene beschrijving geeft van den beruchten Chineezzen-opstand te Batavia in 1740.

Tijdschrift van het Binnenl. Bestuur.

De Augustus-afl. bevat een drietal artikelen, nl. *De Bantiks* (Een oude volksstam in de Minahassa) door J. E. Jasper. — Eenige aantekeningen omtrent het grondbezit in de Preanger, door A. F. Velders, Controleur van Soekanagara; en: *Binnenlandsch Bestuur, Afdeling IV*, door C. J. Hasselgan (het laatste is een overdruk uit den bundel *Adviezen der Vereeniging Moederland en Koloniën over de Ind. begrooting voor 1909*).

De Rijnsche Zending. Sept. 1909.

In het jongste Nummer van dit zendingstijdschrift geeft de heer J. H. Meerwaldt het slot zijner lezenswaardige beschouwing over Muziek en muziekinstrumenten bij de Bataks. Hij beschrijft thans het „volle orkest” (bestaande in bekken en trommen), dat bij feestelijke gelegenheden, voornamelijk bij de heidensche offerfeesten, in werking treedt en waarbij de gebruikelijke dansen worden ten uitvoer gebracht, alsmede de daarbij behoorende soort van clarinet. Mooi kan de schr. de voortgebrachte muziek niet vinden, want voor de werkelijke toonkunst, voor schoonheid van melodie en harmonie heeft de Batak van nature heel geen gevoel. Toch kan men zeggen, dat het Batakvolk over 't algemeen veel aanleg voor de beoefening der muziek heeft; tot staving dier meening voert de schr. het volgende aan: Vaak kan men kleine jongens, die op de buffels moeten passen, in het veld bij elkander zien zitten, terwijl zij zonder enig hulpmiddel dan mond en handen de muziek van het orkest op meesterlijke wijze nabootsen, zoodat men werkelijk meent uit een naburig dorp de muziek te hooren weerklinken.

Als vanzelf sprekend bevat dit Nr. o.a. nog een artikel naar aanleiding van den moord op den Rijnschen zendeling Aug. Lett.

De Amsterdamer.

Het Nr. van 19 Sept. van de zgn. „Groene Amsterdamer” brengt o.m. het begin eener beschouwing door H. N. ter Veen over de Economische beteekenis van de suikercultuur en -industrie voor den Javaan. Het is bijna ondoenlijk, dat de schr. nog nieuwe gezichtspunten opent over dit uit den treure besproken onderwerp; het wil ons dan ook voorkomen, dat het zich enkel onderscheidt van alle overige besprekingen door een... Groen-Amsterdamsch tintje. Die indruk althans maakt het eerste gedeelte van des heeren ter Veen's opstel.

Weekblad voor Indië.

Feix opent het Nr. van 15 Aug. met een bijdrage over Hadji-politiek en Islam-vrees, naar aanleiding van de lezing over dit onderwerp door Prof. Snouck Hurgronje in de Indologen-Vereeniging te Leiden gehouden.

Hoewel de schr. met prof. Sn. H. de meening aanvaardt, dat staatsbemoeienis met het godsdienstig leven der Mohammedaansche bevolking van den archipel is af te keuren en toejuicht dat de regeering, beter ingelicht dan vroeger, zich niet langer door volkomen ongegronde hadji-vrees laat inspireren, lijkt hem de verwachting, dat in afzienbaren tijd in Ned.-Indië geen boem meer zal zijn, waarop het onkruid van geestdrijverij zal kunnen tieren, dank zij onderwijs en ontwikkeling, toch wel wat al te optimistisch. Het Mohammedanisme is, volgens hem, diep ingedrongen in het gemoedsleven van den inlander, het godsdienstig leven is in de laatste tientallen jaren er verlevendigd dan verzwakt, en het hadji-dom krachtig in omvang toegenomen.

Om kort te gaan zou in deze omstandigheden een politiek van laisser faire, laisser passer zeker zeker allerminst geraden zijn te achten, zegt de schr. en hij besluit: De invloed, die van de propaganda fides der Djawa-kolonie te Mekka uitgaat.... en de stille kracht, die door de ongezien werkende, maar daarom niet minder veelvermogende pan-islamitische propaganda te Constantinopel wordt uitgeoefend, maken het dringend noodig, dat het toezicht op de goeroe-scholen niet langer er een blijve van papier.

Voorts bevat dit Nr. een ruim geïllustreerd artikel over de mijnbouwonderneming Totok op Noord-Celebes.

De Indische Mercur. No. 37.

Inhoud: Fabrikatie van wittē suiker als kleinbedrijf in Britsch-Indië, door H. C. Prinsen Geerligs. — Voor de theeplant schadelijke mijten, door Dr. H. M. Quanjer. — Moet met een technisch beheer van onze wildhoutbosschen in de Buitenbezittingen nog langer worden gewacht? door H. J. Kerbert. — Het toppen van hevea's in verband met djamoer-oepas, door Th. A. de Neve. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan (Referaat) door P. Hondius Jz. — Bericht omtrent de Gouv. kina-onderneming over het 2e kwartaal 1909. — De begrooting van Ned.-Indië voor 1910. — Invoer op en uitvoer van Java in 1909. — Irrigatie-afdeelingen op Java. — Grootere productiviteit van den grond. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en Verslagen. Enz.

Cultura.

In de Aug.-Sept.-afl. van Cultura is in extenso opgenomen een aan het Soerabajasch Handelsblad ontleend artikel van den heer E. Tobi, oud-hoofdinspecteur van het boschwezen, over De getahper-

tja-onderneming Tjipetir, waarop destijds in onze rubriek „O.-I. Mail” reeds de aandacht werd gevestigd.

Teysmannia.

De 8e afl. van den loopenden jaargang opent met een welverdiend hulde-artikel, door Prof. Treub gewijd aan den heer H. J. Wigman, — over wien in ons vorig overzicht het een en ander is gezegd, — naar aanleiding van diens veertigjarig ambtsjubileum, waarbij aan het slot is aangetekend: Wilens en wetens inbreuk makende op de rechten van den redacteur, hebben de uitgevers van Teysmannia dit artikel buiten diens voorkennis in deze aflevering opgenomen, waarvan men de strekking begrijpt als men weet, dat de betrokkene zelf die redacteur van Teysmannia is. Een bijzondere verrassing dus!

Van de overige bijdragen worden hier genoemd: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten, door Dr. P. J. S. Cramer. 2e Reeks. III. De eerste generatie der Abeokutakoffie op Java. — Over den grond van Java, door Dr. E. C. Jul. Mohr (een artikel, dat zeker niet zal nalaten de aandacht van geologen te trekken). — Looistoffen in Nederlandsch-Indië, door Dr. J. Dekker. — Tuinaanleg hier en elders, door H. J. Wigman. — Kiemkracht van groote en kleine hevea-zaden, door W. van Helten. — Over de verdamping van een grond- en van een wateroppervlak, door Dr. E. C. Jul. Mohr. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. Enz.

Mededeelingen van het Ned. Zendelinggenootsch.

Uit den inhoud van het 3e stuk (jaarg. 1909) noemen wij de volgende bijdragen: Het tera-tera der Karo-Bataks, door J. H. Neumann. — Berichten aangaande den voortgang der Evangelisatie enz. in de Minahassa, gedurende het jaar 1908. — De tegenwoordige stand der Karo-Batakzending. Referaat gehouden in de jaarvergadering van het Ned. Zendelinggenootschap, op 14 Juli 1909, door J. H. Neumann. — Onze roeping tegenover Indië. Rede, gehouden 28 Juli 1909, door B. Klein Wassink.

Departement van Landbouw in Suriname.

Verschenen is het 1e Bulletin van genoemd Departement; het handelt over Visschen als muskietenverdelgers (met plaat), door Dr. G. J. Bolten.

Tenslotte zij de aandacht gevestigd op een bij de firma M. Nijhoff te 's-Hage verschenen tweeden druk van het werk van den heer P. Vellema: Het Reglement op het notarisambt in Ned. Oost-Indië, benevens het tarief van het honorarium.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

- De Javabode t/m 25 Augustus '09.
- Soer. Handelsblad t/m 24 Augustus '09.
- Sumatrapost t/m 27 Augustus '09.
- Sumatrabode t/m 20 Augustus '09.
- De Locomotief t/m 17 Augustus '09.
- De Padanger t/m 13 Augustus '09.
- Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 12 Aug. '09.
- Suriname. Kol. Nieuws en Adv.blad t/m 13 Augustus '09.
- Javasche Courant Nos. 66, 66a en 67.
- Ned.-Ind. Effectenblad No. 33.
- De Ind. Mercur No. 33.
- Neerlandia No. 9.
- Exportblad No. 755, 786.
- De Stem van Indië No. 15 en 16.
- Cultura, afl. Juli.
- Weekblad van Indië No. 15 en 16.
- Deutsche Kolonial Zeitung No. 35 en 36.
- Kort Verslag Verg. 2e Kamer S.-G.
- Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 131.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 Aug. 1909. No. 66.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan Mr. C. A. Ders. Ontslagen: op verzoek eervol de commies Mej. M. H. K. van Schreven; de architect A. Legerstee; de klerk E. J. Hupez, A. W. F. Fehr en Mej. W. L. Hessels; de deponhouder bij de opiumregie Ch. E. Heaviside. Belast: met de waarneming der betrekking van adspirant-controleur W. Steinbuch. Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den inspec-

teur van den pandhuisdienst P. Scheffer en Th. O. Odin.

Benoemd: tot secretaris van het Dep. van O. E. en N., E. A. Kalshoven; tot ambtenaar voor Chin. zaken B. A. J. van Wetsum; tot 3en commies te Semarang W. Ch. Hemler; te Batavia P. J. Entzinger; tot commies te Batavia A. L. Benenatie; te Moeara Anan A. J. van Alphen; te Benkoelen R. C. W. Sibbald; tot tijdelijk assistent-resident van Lebong (Benkoelen) J. D. L. le Febvre; bij de algemeene Rekenkamer: tot referendaris W. L. Begegemann; tot 1en commies J. K. W. van Broekhuizen en J. W. P. Breedt; tot 2en commies J. W. Th. van Hutten, H. W. Th. de Bruijn en E. F. Cretier; tot 3en id. J. A. B. Telehala, I. R. Twiss; O. L. van Dijk en A. P. F. Engko.

Militair Departement.

Benoemd: tot commandant der 2e militaire afdeeling op Java de generaal-majoor der inf. S. A. Drijber; der 1e afd. de kolonel H. G. van Diemen; van Sum. Westkust de kolonel K. van der Maaten; der 4e afd. op Java de kolonel J. P. Michiels. Buitengewoon bevorderd: tot kolonel de luit.-kol. J. P. Michiels. Bevorderd tot officier van gezondheid 1e kl. D. H. Arends. Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luitenant-magazijnmeester W. J. Struijck; naar Oeleë Lheue de kap.-kw.m. W. F. C. Rödlisch; naar Bandoeng de id. A. J. Stuijver; naar Batavia de id. R. F. G. Pourchez; naar Tjimahi de 1e luit.-kw.m. H. C. E. Karsten; naar Batavia de 2e id. W. P. Marinissen; naar Makassar de kap.-kw.m. L. Lingen; naar Willem I de 2e luit.-kw.m. M. H. Schaafsma; naar Soerakarta de id. H. J. F. Roqué; naar Oeleë Lheue de kap.-kw.m. H. J. N. J. Schotborgh.

Uit de Javasche Courant van 24 Aug. 1909. No. 67.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den wd. Alg. Secretaris J. Hulshoff Pol; den commies S. M. Polak; de onderwijzeres Mej. A. H. de Bruijn Kops; en den ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten W. F. van Campen. Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident van Soemedang H. Kuijp; de dokter-djawa te Toeban, Mas Koebeng; de commies te Semarang S. C. A. Martherus. Belast: met de waarneming der betrekking van tijdelijk adjunct-inspecteur van den arbeid J. A. van Hoogstraten en C. G. H. Krapels. Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris Mr. P. C. Bloijs van Treslong Prins. Benoemd: tot boekhouder te Medan W. F. Dracht; tot ingenieur bij de fabriek der opiumregie I. Jacobson; tot commies bij de S.S. op Java E. Werdmuller von Elgg, C. A. C. Bromm en K. Mansveld; tot hoofdcommies bij B.B., J. Ph. Treijss; tot godsdienstleeraar te Malang P. van den Bos; ter Alg. Secretarie: tot referendaris J. M. van Valkenburg; tot hoofdcommies Ch. J. I. M. Welter; tot 1en commies H. E. Th. Arriëns; bij het Dep. van Fin. tot 1en commies Ph. A. Bannet; tot 2en id. C. A. G. Bullock; tot 3en id. J. H. G. Hampel, Mej. W. K. Lubach en J. des Amorie van der Hoeven; tot majoor der Chineezen te Semarang, Tan Siau Lip; tot kapitein Liem Kiok Liam. Geplaatst: in het gouv. Sum. Westkust de waarn. asp.-contr. W. Steinbuch.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den architect der genie G. de Vries; den onderluit. J. G. N. van Reijn en den 1en luit. der inf. D. van den Berg. Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der cavalerie G. B. F. van Heeckeren van der Schoot. Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester G. G. P. de Reuver, W. Janszen en W. P. Marinissen. Benoemd: tot plaatsel. commandant te Soerabaja de luit.-kol. P. A. H. Heldens. Overgeplaatst: naar Soerabaja de luit.-kol. R. G. Doorman; bij het 1e bataljon de luit.-kol. E. A. van Kappen; bij het 3e depot-bat. de majoor J. W. Beukers. Geplaatst: bij het 7e bat. de 2e luit. L. E. M. Ketting Olivier; bij het 18e de id. J. G. van der Sterren; te Semarang de id. G. Y. Baden. Overgeplaatst: bij het 3e bat. de 1e luit. C. L. Stennekes; naar Beurenoen de id. P. J. de Jong Swemer; bij het 1e bat. de 2e luit. J. F. van der Sluijs Veer; naar Semarang de 1e luit. W. C. Okhuijzen; naar Flores de id. A. G. L. Adelbert; naar Timor de id. J. J. Barendsen.

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Magazijn
Het Anker,
49 Veenestraat,
27 Heulstraat
Den Haag

Vraag
en
Prijsopgaaf
Ziektzending.

INGEZONDEN.

Variété „Flora”.

Wederom is in bovengenoemd Theater een nieuw programma op het repertoire gebracht, en dat dit met de vorigen kan wedijveren, bewijzen wel de zeer volle zalen en herhaalde tevredenheidsbetuigingen van het publiek. Wanneer wij in de eerste plaats Mr. Emanuel Garcia vermelden met zijn komische en jongleerende silhouetten, dan moet men het met eigen oogen aanschouwen, wil men gelooven, dat zoo iets met de handen kan daargesteld worden.

Prachtig zong Willy Walde, Soubrette Imitateur, wiens zuiver geluid menig bezoeker in twijfel brengt of het een dame dan wel een heer was, die zong.

Hooc en Pauly deden met hun komische scène „Een onaangename gast” het publiek schateren van het lachen evenals de Sennets Company met hun komische pantomime „Een scène voor de apenkooi in den dierentuin.” Dit vooral zijn een paar unieke nummers voor de kinder- en familievoorstelling op 29 September a.s. van 2—4 uur.

Dagmar Dunbar is een zeer lieve verschijning en oogste met haar zang en sierlijke dansen zeer veel bijval.

Les 3 Satours, acrobaten, evenals Les Roberty's Equilibristische potpourri, waren eenig op dit gebied en brachten het publiek menig oogeblik in spanning.

De 8 See Sau Girls, English sang en dance, waren uitstekend, zoowel in hun zangen als dansen. De schommelscène was ook, wat decor betreft, allerliefst; hun succes was dan ook buitengewoon.

Richard Karsy's Reuzen Myriophone met zijn ruim 2000 snaren is een prachtvol instrument en voldeed eveneens.

Interessante Bioscoopnummers, waaronder de schaking per vliegmaschine, alsmede het uitstekende orkest, luisterden dit programma op.

Teneinde teleurstelling te voorkomen, raden wij onzer lezers aan hun plaatsen vooruit te bespreken, aangezien meermalen de zaal uitverkocht is.

R.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Frederik Hendrik”, gezagvoerder G. D. Nieman, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 17 September 1909.

A. F. Oliveira, echtg. en 6 kinderen; J. R. W. Pigott en echtgenoot; Mevr. E. Kroesen—Nahuis; Frau M. Prelwitz en 2 kinderen; H. Benjamins en echtgenoot; Mevr. H. C. A. van Wachem—Mertens en 2 kinderen; P. van der Vlies; F. Smith, echtgenoot en 3 kinderen; 12 militairen.

Taxatie en Onderzoek.

TAXATIE van handelszaken en koopmansgoederen, bij zaakdeelname, koop en verkoop, brand- of waterschade; bij scheiding en erfenis.

H. van Holk, Notarieel-
Accountant
42 Gedempte Burgwal 42
DEN HAAG.

Accountants-onderzoek.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

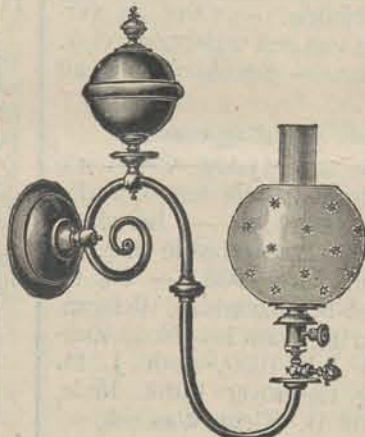
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgrootste meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline”, een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroefing den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweerlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen **VAN WELY en MORET.**

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

Gouden Medaille. Parijs 1909

Haargroei-middelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het succes kan verwachten. Men vraagt overtuiging daarvan aan, de vele attesten herstellende, welke gaarne op aanvraag thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk **ADVIES KOSTELOOS.**

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Success bijna altijd zeker.

VACANT.

N.V. Electr. Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”

Amalia v. Solmsstr. 2-4. Den Haag. Telefoon Interc. No. 4424

DRUKWERKEN op elk gebied